

Zygmunt Świechowski, Jadwiga Chudziakowa, Jerzy Dubikajtis

Kazimierz Biskupi, woj. konińskie

Informator Archeologiczny : badania 20, 131-132

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niu. W obrębie opisywanej warstwy natrafiano początkowo na skorupy z naczyń wczesnośredniowiecznych i kultury łużyckiej, zaś poniżej poziomu około 60 cm wyłącznie na fragmenty ceramiki kultury łużyckiej, a także nieliczne węgielki drzewne oraz małe grudki polepy. Na głębokości 60 cm znaleziono żelazny, tulejkowaty grocik strzały z zadziórami oraz najprawdopodobniej fragmenty żelaznego kabiłka wiadra i dalsze, mało charakterystyczne okruchy silnie skorodowanego żelaza.

Z opisywaną warstwą łączą się dwa obiekty /1, 3/, które zarysowały się w postaci wyraźnej koncentracji średniej i małej wielkości kamieni wapiennych ze śladami przepalenia. Onawiane skupiska kamieni posiadały w przybliżeniu kształt kolisty o średnicy około 3 m; znajdowano tu rozproszone skorupy wczesnośredniowieczne i kultury łużyckiej, a także kości zwierzęce /m.in. jelenia/, grudki polepy i węgielki drzewne /jodła, buk, jawor/.

Na głębokości od 60 do 80 cm w rozmaitych częściach wykopów zaczął się pojawiać piaskowy, śróty całec, miejscami z domieszką w postaci wtrętów żółtej lub pomarańczowej, zbitej gliny. W jego obrębie zarysowywały się niewielkie zacieśnienia kształtu przeważnie kolistego /w profilach kształtu zazwyczaj klinowatego/, barwy brunatnej lub czarno-brunatnej, w przeważającej części będące śladami po słupach /obiekty 2, 4-21/. Znajdiska rekrutujące się ze wspomnianych obiektów stanowiły nieliczne i drobne ułamki naczyń kultury łużyckiej, małe grudki polepy oraz drobne węgielki drzewne /w przeważającej części pochodzą one z jodły lub buka/.

Oceniając rezultaty badań w 1986 r. można stwierdzić, że nie spełniły one w pełni zakładanych oczekiwań. Wprawdzie obecność warstwy gruzowiskowej potwierdziła wcześniejsze obserwacje o spaleniu i destrukcji wału, jednak w obrębie przebadanego odcinka nie udało się uchwycić wyraźniejszych śladów zabudowy wewnętrznej z okresu wczesnego średniowiecza. Brak także przesłanek pozwalających doszukiwać się w tej części grodziska istnienia ciągu komunikacyjnego. Potwierdziły się natomiast wcześniejsze obserwacje mówiące o obecności osady kultury łużyckiej z okresu halstackiego.

Pozyskane materiały i dokumentację złożono w Dziale Archeologii Muzeum Śląskiego w Katowicach.

Planuje się kontynuację badań.

KAZIMIERZ BISKUPI
woj. konińskie

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Zespół do Badań Średniowiecznej
Architektury Kujaw i Wschodniej
Wielkopolski w Toruniu

Badania prowadzone przez zespół UMK w Toruniu. Kierownik zespołu prof.dr Zygmunt Świechowski, kierownik badań doc.dr hab. Jadwiga Chudziakowa. Współudział w badaniach mgr Jerzy Dubikajtis /autor sprawozdania/. Prace finansowane przez MKiS Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie w ramach problemu międzyresortowego. Drugi sezon badań. Romański kościół pw. św.Marcina w Kazimierzu Biskupim.

Badania w dalszym ciągu koncentrowały się na problematyce najdawniejszych dziejów obiektu, a szczególnie na zagadnieniach dotyczących jego chronologii i pierwotnego układu przestrzennego. Kontynuowano prace umożliwiające rozpoznanie sytuacji stratygraficznej w centralnej części kościoła.

Wykop nr 3 zlokalizowano po północnej stronie budowli, na zachód od znajdującej się tu zakrystii. Umożliwił on m.in. obserwacje fundamentu północnej ściany romańskiego kościoła. Fundament ten, podobnie jak w innych częściach obiektu, posadowiono 0,95 m poniżej obecnego poziomu użytkowego i wykonano z surowca kamiennego wiązanej gliną. Nie użyto natomiast - stosowanej w innych partiach fundamentowania - zaprawy wapiennej.

W obrębie całego wykopu bezpośrednio na calcu zalegała warstwa piaszczystego humusu,

zawierająca niewielką ilość gruzu ceglanego, kamieni i zaprawy, a także liczne luźne kości ludzkie. Natrafiono w niej na 8 fragmentarycznie zachowanych pochówków szkieletowych, zalegających aż w sześciu poziomach. Wszystkie szkielety ułożone były w kierunku wschód-zachód, a czaszkami skierowane w stronę zachodnią. Na podstawie występującego materiału, głównie ułamków ceramiki, groby te datować można na okres późnego średniowiecza i czasu nowożytny.

W warstwie zawierającej pochówki odsłonięto ponadto fundament kamienny wraz z fragmentem opierającej się na nim ściany ceglanej. Jak wykazały obserwacje przeprowadzone w sondażach 6 i 7, odkryty mur dostawiony został do zachodniej ściany zakrytych oraz do jednej z przypór przy północnej ścianie kościoła, ograniczając czworoboczne pomieszczenie o wymiarach 5,4 x 2,5 m. Zastosowany budulec - analogiczny do materiału użytego przy wznoszeniu północno-wschodniej części nawy - sugeruje, że odkryte relikty są pozostałościami XVI-wiecznej przybudówki funkcjonalnie związanej z zakrytą. W czasach nowożytnych w jej wnętrzu wykonano rozległy wkop grobowy, w którym złożono luźne kości ludzkie, pochodzące z kilkuset osobników.

Wykopy 4 i 5 usytuowano we wnętrzu kościoła św. Marcina, w miejscu hipotetycznego przebiegu nie istniejącej dziś zachodniej ściany obiektu romańskiego. Podobnie jak w wykopie nr 3 i w tych punktach badawczych nie zachował się pierwotny układ nawarstwień kulturowych. Powyżej calca zalegał piaszczysty humus z ułamkami cegieł i płytek posadzkowych, kamieniami, zaprawą oraz znaczną ilością luźnych kości ludzkich. Wystąpił przemieszany materiał zabytkowy - średniowieczny i nowożytny, głównie fragmenty ceramiki naczyniowej i szkła okiennego. Stwierdzono także pozostałości 5 pochówków szkieletowych zwróconych głowami w kierunku zachodnim.

W wykopie nr 5, bezpośrednio przy południowej ścianie badanego obiektu, natrafiono na fragment fundamentu zachodniej ściany kościoła romańskiego. Został on wykonany z kilku warstw kamieni granitowych łączonych gliną, a miejscami również zaprawą wapienią. Jego stope oparto w piaszczystym calcu na identycznej głębokości jak fundament północnej ściany kościoła. Dalsza, biegnąca w kierunku północnym część fundamentu została zniszczona nowożytnymi wkopami grobowymi. Uchwycono również niewielki fragment silnie zniszczonego fundamentu, przebiegającego w kierunku wschód-zachód. Jego usytuowania oraz technika wykonania sugerują, że jest on pozostałością wieży kościoła romańskiego. Przypuszczenie to wymaga jednak potwierdzenia w toku dalszych prac wykopaliskowych.

Przeprowadzone badania przyczyniły się do uzyskania nowych - choć jeszcze nie w pełni potwierdzonych - danych, dotyczących pierwotnego rozplanowania zachodniej partii kościoła św. Marcina. Przyniosły również dalsze informacje na temat stosowanej tu techniki budowlanej. Niestety, dotychczasowe prace nie pozwoliły na bliższe aprecyzowanie chronologii badanego zabytku. Wynika to głównie ze zniszczenia pierwotnego układu stratygraficznego, a także z faktu, iż najstarszy uzyskany na stanowisku materiał jest nieliczny i może być datowany jedynie w szerokich ramach chronologicznych XII i XIII w.

Dokumentacja i materiały znajdują się w Instytucie Archeologii i Etnografii UMK w Toruniu.

KCZEMO-MŁYNEK, gm. Prздokowo
woj. gdańskie
Stanowisko 2

Muzeum Archeologiczne
w Gdańsku

Badania prowadził mgr Henryk Paner /autor sprawozdania/
i mgr Krzysztof Godon przy współudziale Marii Lipińskiej.
Konsultował doc.dr hab. Leszek Kajzer. Finansowało MA w
Gdańsku. Pierwszy sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne /IX-XI w./.

Grodzisko usytuowane jest na rozległym cyplu nad rzeczką Mała Słupina, na gruntach należących do Alberta Czerwińskiego, około 200 m na południowy wschód od młyna wodnego i około 2 km na południowy wschód od Prздokowa.

Badania miały na celu uzyskanie wstępnych informacji o obiekcie. W tym celu założono 9 wykopów usytuowanych na linii N-S i przecinających grodzisko na odcinku długości 45 m. Odkryto ślady zabudowy mieszkalnej usytuowanej przy południowej i północnej krawędzi grodziska,